

לקט דברי רבותינו בענין ההנהגה הראויה בגידול הזקן

אשמח לקבל הוספות - ymp8032@gmail.com

א. מרן החפץ חיים זצ"ל

אסור להעביר שער הזקן. ולא אסרה התורה אלא בתער... וכל זה מצד הדין אבל באמת נכון להיזהר אפילו במספריים, כי כתבו המקובלים שבזה עוקר צנורות הקדושה מלמעלה (מחנה ישראל ח"א פרק כ"א אות א', נדחי ישראל פרק כ"ו ד"ה ועתה, קונטרס תפארת אדם הקדמה אות א'). וביותר כהיום שנהגו הרבה מפריצי עמנו לפרוץ לאוין אלו לגמרי דהיינו בהשחתת התער מצוה רבה לכלל ישראל להתחזק בזה ושלא להקטין הזקן אפילו במספריים דהיינו להראות לפני הכל שהמצוות שצוותה התורה להצטיין בזה בהם האיש יהודי חביב אצלנו ואין אנו מתביישים בהם ח"ו. וכעין זה איתא בברכות י"א משל למה הדבר דומה לאדם שאומרים לו זקנך מגודל אמר להם יהיה כנגד המשחיתים, ופירש בתוס' רבינו יהודה שהכונה שזה שאלו מפני מה הוא מגודל כ"כ וזה השיבו מפני שנמצא משחיתים אותו וגמרי ועוברים על לא תשחית וגו' לפיכך הראיתי בהיפוך (תפארת אדם שם).

"קבלתי מהחפץ חיים – בזקן לא נוגעים" השמיע באוזני שומעי לקחו [הגה"צ רבי מרדכי צוקרמן זצ"ל]... וסיפר ר' מרדכי, כי גילוח הזקן של בחורי ישיבתו היה במיוחד למורת רוחו של הח"ח, וזו היתה אחת הסיבות שהח"ח מיעט לבקר בהיכל הישיבה בשנים האחרונות... ואמר ר' מרדכי, כי לא כימים ההם זמנינו. כאשר חיו בין הגויים היה קשה מאוד לגדל זקן, וכל הבחורים גילחו את זקנם... אבל כיום אפשר דרא ואפשר להקפיד בהלכה יותר מאז (ספר "יחיד ודור" פרק כ"ז).

שמעתי מרב מופלג אחד נ"י, שבעיר ראדין מקום משכן הגאון צדיק הדור בעל החפץ חיים היה מעשה כזה, שאחד מבחורי חמד יצא מן הכלל, כי שם לא היה המנהג כן אצל הבחורים כידוע ומפורסם, הניח זקנו מגודל, והיה ידוע ומפורסם לכל שע"י זה יש לו קשיים גדולים בענין שידוך, ובא אביו לפני הח"ח צוק"ל שיצווה לבנו להסיר זקנו כדי שיהיה בידו להשיא אשה לבנו כאשר מצווה על זה, ועל גודל תמיהתו השיב לו הח"ח שבת ישראל הרוצה באותו בחור עצמו אם יגלח זקנו, ואותו בחור בעצמו איננה רוצה כשזקנו מגודל, אין בה סימן ברכה ואין לו להצטער במה שהיא אינה רוצה בו, וה' יזמין לו זיווג יותר טוב והגון (שו"ת באר משה ח"א סימן ס"ב אות י"ג).

וסיפר [הגר"ח קניבסקי שליט"א] המעשה בבחור שאביו לא הניחו לגדל זקנו בטענה שזה יפריע לו בשידוכים, ובא הבחור ושאל את הח"ח האם צריך לשמוע לאביו או לא, השיבו הח"ח שאמנם זו עוולה גדולה מאביו שאינו מניחו לגדל זקנו, אך אין הוא יכול להקל נגד רצונו של אביו, ומ"מ הפטיר הח"ח עצה אני יכול לתת לך, שתאמר לאביך שאין אתה מעוניין כלל בכלה כזו שיפריע לה בחור מגדל זקן (ספר שאלת רב ח"א פ"ח הערה 3).

שמעתי מהגר"ר הלל זקס זצ"ל שסיפר על בחור שניגש לסבו מרן הח"ח זצ"ל ואמר לו, מכיון שהוא בשידוכים ברצונו לגלח את זקנו, כידוע הח"ח הקפיד שלא יגלחו את הזקן, אמר לו הח"ח, הובא בגמ' שהקב"ה יושב ומזווג זיווגים, אם כן האם הנך חושב ששני השערות בזקנך הם יפריעו את שידוכך, או לחילופין שע"י שתגלח את זקנך תועיל בכך? ומשול הנך לכפרי נבער מדעת הנוסע ברכבת, שדוחף את הרכבת מתוכה כשהוא יושב בתוך הקרון, ועושה זאת כי חושב שבכדי להגיע יותר מהר למחוז חפצו יעזור לו מה שדוחף ובזה יסייע מבפנים למהירות הרכבת (מתוך מאמר מהגר"ר יעקב גולדברג שליט"א מרבני ישיבת באר התורה, אוסף גליונות כי תצא תש"פ).

א. מרן החזון איש זצ"ל

על דבר הסם [המשיר שערות הזקן] אם אינו סם... אינו גם סם חיים, ומאוד קשה עלי הדבר שאין זה ממידת הצניעות ואין זה לבוש ישראל רק למדו מהגוים בגולה, ושוללים בזה קדושה, אבל כשישאירו שערות קצרות אין קפידא וזה הדרך הישרה (חזו"א שו"ת וחיידושים סימן קנ"ה, קובץ אגרות ח"א אגרת קצ"ז).

מעולם אין דעתי נוחה מגילוח זקן כעין תער, בהיותי מורגל באיסורו בדור קודם, והיה הדבר חמור מאוד כמו גילוי ראש בחוצות, והיה הדבר נחשב כשינוי מלבושיהם לבוש הישראלי, ואף שפשטה המחלה גם בין התורנים יחיו לא נשתנה הדבר בשביל זה, ולכן נפשי סולדת בענין זה... והדרך הישרה שיבור לו האדם הוא לשייר שערות קצרות ניכרות היטב עד שנקרא זקנו מגודל וילעיגו עליו ולא יחוש מפני המלעיגים ואז יעיד ששולחנו גדול משולחנם (חזו"א שו"ת וחיידושים סימן קנ"ו, קובץ אגרות ח"א אגרת קצ"ח).

צריכים לגדל זקן. לא מטעם איסור השחתה (שזה אינו אלא בתער) אלא מפני שהוא כלבוש ישראל ואין לשנות. צריכים לעמוד בתוקף ולא להתאים את עצמו לעולם. לא לעשות פשרות. רק תופעה בזמן האחרון. עוד לפני כמה עשרות שנים, גילוח הזקן היה סימן של קלקול כפירה וכו'. הרב לא רצה להאמין על אחד שספרו עליו שמספר את זקנו. גם בישיבות חדר. ואע"פ שאמרו שרצו בזה לקרב רחוקים, אין זה יסוד הדבר, ולא הצליח בכלל, אלא במדה זו שגלחו את זקנם ונשארו "ביים שפיגעלע" [-במראה] (מרשימות הגאון רבי שאול ברזם זצ"ל מאשר שמע ממרן זצ"ל, ספר זכרון שאול סוף ח"א).

ואמר מרן ז"ל, שכשנכנס אליו אדם שמוריד זקנו או שמגדל בלורית נהיה לו כ"כ לא טוב עד שעומד לו להקיא (ספר ארחות יושר להגר"ח קניבסקי שליט"א ערך הדרת פנים).

שאלתי: מידת חסידות שההורים יהיה להם צער מזה, מה עדיף? ושאל: איזו מידת חסידות? אמרתי לו: גידול זקן. ואמר: גידול זקן אינו מידת חסידות, אלא עיקר. מידת חסידות היא הנהגה שהתורה דורשת רק מיחידים, מחסידים, אבל מה שהוא דרך התורה

לכולם, הוא עיקר. והוסיף: למה שיצטערו ההורים, אדרבא, הם צריכים לשמוח (מרשימות הגה"צ רבי דב יפה זצ"ל, ספר לעבדך באמת אמונה עמ' ש"ג)

ת"ח אחד חפץ עבור בתו בבחור שזקנו היה מגודל הרבה, וכיון שחשש שבתו לא תסכים לבחור כזה, יעץ לבחור לקצר את זקנו. כאשר בא הבחור לשאול בעצת רבנו, לא הסכים שיקצר. גם אמר, שאם ענין הזקן הוא כ"כ קובע אצל המדוברת, סימן שאינה כראוי, אמנם יכולה היא עוד להיות כראוי, אבל בשעה זאת אינה כראוי. גם אמר: הרי טוב לאדם שיהא לו מבחן מהי המדוברת, ואם היא מסכימה לזקן, הוא כבר סימן מה (מרשימות הגר"ד יפה זצ"ל, שם עמ' ש"ד).

וסיפר מרן שפעם ביקשו ממנו מת"א מכתב המלצה על סם גילוח, וסירב מרן, כי דעתו שצריכים לגדל זקן (ספר ארחות רבנו ח"ג יו"ד ח"א אות ז').

היה בן ישיבה אחד שהוריו התנגדו בתוקף שיגדל זקנו, וכשנסע לביתו שבחו"ל לפסח ולסוכות היה מגלח זקנו, וכשחזר לישיבה גידל זקנו. בחורף תשי"ב נתיישב שעליו להחליט, או לגלח או לגדל, ושאל את רבינו, והשיבו: גידול זקן מנהג ישראל הוא, ואין להורים מה להביע דעה בזה! (ספר מעשה איש ח"א עמ' קס"ה, מהרב לוי שיינין).

מספר רי"מ שליט"א: פעם ישבתי אצל רבינו, והגיעו שני בחורים לשאול בעצתו, אני יצאתי מן החדר, וכשיצאו שני הבחורים שאל אותי רבינו: שמעת מה הם שאלו? אמרתי שלא הייתי נוכח בחדר בעת ששאלו. ואמר לי: הם שאלו אם מותר לגלח הזקן ב"שיק" [מכונה], ואמרתי להם שאסור. המשיך רבינו ואמר: הם שאלו אם מותר לגלח ב"סם" [משחה], ואמרתי להם: בסם? מלקות לא מגיע, מכות מרדות גם לא. אבל "פאטש" [סתירות] צריך לתת! (שם ח"ב עמ' קנ"ג).

מספר הגר"ר אברהם טוקר (שליט"א) [זצ"ל]... אח"כ שאלתי אותו אם מותר להתגלח עם מכונת גילוח, ושאל אותי: למה בכלל צריך להוריד את הזקן? וענית: ליופי. פרץ החזו"א בצחוק ואמר: לאנשים של היום נאבד חוש היופי! (שם ח"ו עמ' 107).

ב. מרן הגר"א קוטלר זצ"ל

בחור מן הישיבה שגידל זקן שטח לפניו באחד הימים את עגמת נפשו באשר הוריו מתנגדים לכך בצורה נחרצת ודורשים ממנו שיגלח את שערות זקנו, אמר לו רבינו: לגדל הזקן הוי מלבוש יהודי, כה נהגו אבותינו ואבות אבותינו, ומכיון שמדובר ב"אל תטוש תורת אמך" אינך מחויב לציית להם (ספר תולדותיו "אש התורה" ח"ב עמ' רס"ה).

ג. מרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל

ושמעתי שמה שהגר"מ זצ"ל לא רצה לכתוב תשובה ב"אגרות משה" להתיר את השימוש במכונת גילוח [שהיו נהוגים בזמנו], הוא מטעם שהיה סובר שהגם שאין כאן לאו של השחתה, מ"מ צורת היהודי הוא רק בזקן (ספר "מגד גבעות עולם" ח"א עמ' צ"ו).

ד. מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל

אולם גם בלא כל החששות הללו היתה דעתו כי הראוי והנכון הוא לגדל הזקן, ובפרט לבני תורה, והתבטא פעם בפני אחד "השאר נא את צורתך כפי שעשאה הקב"ה". ואף חרג כמה פעמים ממנהגו, וביקש ממקורביו [שהיו כבר נשואים] שיאותו לגדל זקנם (הליכות שלמה תפילה פ"ב הערה 34).

ה. מרן הגראי"ל שטינמן זצ"ל

בחור שאל שכל אחיו גילחו זקנם כשהיו בחורים וכן חבריו מגלחים, אמר רבינו לא טוב לגלח זה מביא דברים לא טובים, אמנם גם עם זקן יש נסיונות אבל בלי זקן יש יותר (ספר "צדיק כתמר יפרח" לנכדו הרה"ג רבי גדליה הוניגסברג שליט"א, פרק כ"א).

מפעם לפעם חוזר וניעור נושא גילוח הזקן. ואומר ראש הישיבה תדיר כי במכונה ודאי אסור, ואפילו לגלח עם משחה אין ראו מפני מראית העין, שנראה שגילח עם מכונה. ואפילו אם הוריו מבקשים ממנו לגלח, לא ישמע להם (מכתבי מקורבו הרב משה יהודה שניידר שליט"א).

שאלתי למו"ר זצוק"ל אודות בחור פלוני שעד עתה היה מגלח זקנו, אלא שעתה איוותה נפשו לגדל זקנו, דא עקא שאמו ביקשה הימנו שלא יגדל זקנו, אם צריך לשמוע לאמו, ואמר לי מו"ר זצוק"ל שהוא יכול לגדל זקנו ואינו חייב לשמוע לאמו (מרשימות הרב משה חליוה שליט"א, נדפס בקובץ "דרישה וחקירה" גליון ס"א).

ו. מרן הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל

לשאלת אחד מההורים אם בניו מחויבים לשמוע לו לגדל זקן במילואו, השיב מו"ר (שליט"א) [זצ"ל]: ב"ה בזמנינו אין זה נסיון כ"כ גדול, והבן צריך להבין לקבל בשמחה רצונו של האב (ספר דרכי החיים ח"ב עמ' כ"ו).

נשאל מו"ר (שליט"א) [זצ"ל] מא' האברכים בענין גילוח זקן אצל בנו, לאב יש נטייה גדולה שלא יגלח ואילו הבן יש לו נטייה לגלח, האם על האב לפעול נגד הנטייה של הבן ולהכריחו כדעתו. והשיב: **אף שבודאי עדיף נטיית לב האב, מ"מ כדי שלא יצא שכרו בהפסדו לא צריך ללכת נגד הנטייה של הבן, ואפשר להניח לו להתגלח, אלא שצריך לעשות כן בדרך של היתר (שם עמ' כ"ה).**

ז. הגאון רבי משה שמואל שפירא זצ"ל ראש ישיבת באר יעקב

שאל אותו בחור אחד, אם ההורים רוצים שאגלח את זקני ואני רוצה לגדלו, האם צריך לשמוע להם מדין כיבוד אב ואם? והשיב שעליו לגלח, מכיון שאין איסור לגלח, **רק מה שהחזו"א אמר שאין זה צורת יהודי. אלא שעדיף לנסות לשכנעם שיסכימו...** ואמרתי שאולי יש ענין לגלח כי ע"י גידול הזקן יש שבאים לידי גאוה, ונצטחק קמעא ואמר: גאוה בשער? מה שייך בזה גאוה?... (קונטרס "מגד תבואת שמש" שער ב' אות מ"ד).

ח. הגאון רבי משה הלל הירש שליט"א ראש ישיבת סלבודקה

החזו"א אמר לגדל זקן, ומה שהיו מגדולי ישראל שסברו לא כך אינו נוגע כלל לזמנינו, שבזמנם גידול זקן היה דבר משונה אבל בזמנינו הלא יש בחורים רבים שמגדלים זקן, ולכן מי שרוצה לגדל ודאי שיש בזה ענין.